

Daniel LEMENI
(Universitatea de Vest din
Timișoara)

Părintele Teofil Părăian – un „bătrân-frumos” (*kalogeros*): duhovnicul în spiritualitatea românească

Abstract: (The Father Teofil Părăian – a “beautiful-elder” (*kalogeros*): the spiritual father in the Romanian spirituality) In this article, we intend to bring a small contribution to the knowledge of the Romanian Spirituality. More exactly, in this paper, we approach the issue of spiritual fatherhood in the theology of Father Teofil, one of Romanian most significant spiritual guide. The figure of the spiritual father has retained its full significance up to the present day in Romanian Orthodox. The monastic univers is one of the privileged places where were first developed and then applied the central aspects of the spiritual fatherhood. Therefore, I choose the figure of Father Teofil, the blind elder and confessor of Romania, a monk from the Sâmbata monastery. Although, he was a blind man, he was an enlightened man. Father Teofil was known for his ability to communicate the various themes of the spiritual life with clarity, wisdom and experience. According to Father Teofil, an authentic spiritual father has two gifts. The first is insight and discernment, the ability to perceive the secrets of another’s heart, to understand the hidden depths of which the other does not speak and is usually unaware. The second gift of the spiritual guide is the ability to love others and to make others’ sufferings their own. Although, he was widely regarded as one of the most important figures in Romanian spirituality, the details of his theology have been relatively unknown, such that this paper wants to fill this gap.

Keywords: spiritual father, elder, monasticism, spirituality, ascetic authority

Rezumat: În acest articol noi intenționăm să aducem o mică contribuție la cunoașterea spiritualității românești. Mai exact, în acest studiu, noi abordăm problema paternității duhovnicești în teologia părintelui Teofil, unul din cei mai semnificativi ghizi spirituali români. Figura părintelui spiritual și-a păstrat în ortodoxia românească întreaga ei importanță până în ziua de azi. Universul monastic este unul din locurile privilegiate în care au fost întâi de toate dezvoltate apoi aplicate aspectele centrale ale paternității duhovnicești. Prin urmare, am ales figura părintelui Teofil Părăian, bătrânul orb și duhovnicul României, un călugăr de la mănăstirea Sâmbăta. Deși, el a fost orb, el a fost un om luminat. Monahul de la Sâmbăta era cunoscut pentru capacitatea lui de a comunica diverse teme ale vieții duhovnicești cu claritate, înțelepciune și experiență. Potrivit părintelui Teofil, un autentic părinte spiritual are două harisme. Prima este clarviziunea și discernământul, altfel spus capacitatea de a pătrunde intuitiv până în realitățile tainice ale inimii celuilalt, de a înțelege lucrurile ascunse pe care nici măcar el nu le cunoaște. A doua harismă a părintelui spiritual e capacitatea de a iubi pe ceilalți și de a-și face ale sale suferințele altora. Deși, el a fost privit în întregime ca una din cele mai semnificative figuri din spiritualitatea românească, detaliile teologiei sale rămân relativ necunoscute, astfel încât acest studiu vrea să acopere acest gol.

Cuvinte-cheie: părinte spiritual, bătrân, monahism, spiritualitate, autoritate ascetică

Părintele Teofil Părăian – „Purtătorul Duhului”: rolul părintelui duhovnicesc spiritualitatea românească

În cadrul spiritualității creștine părintele duhovnicesc joacă un rol esențial, deoarece el asumă ipostaza personală a unei autorități de ordin duhovnicesc¹. Autoritatea părintelui duhovnicesc se bazează în primul rând pe experiența lui personală în căile

¹ Autoritatea duhovnicească nu este doar unul dintre cele mai esențiale aspecte ale temei pe care o tratăm, ci și unul dintre cele mai puțin înțelese. Multiplele sale dimensiuni și problematici care alcătuiesc baza îndrumării spirituale e abordată în toate semnificațiile ei esențiale în G. Filoramo, *Foundations of Power and Conflicts of Authority in Late-Antique Monasticism*, Orientalia Lovaniensia Analecta, 157, 2007.

sfințeniei. De aceea, este cât se poate de firesc ca părintele duhovnicesc să-și exercite autoritatea în cadrul relației de îndrumare spirituală.

Și, într-adevăr, oricât ar părea de paradoxal, în viața duhovnicească ucenicul nu se poate dezvolta spiritual în afara relației sale cu o autoritate – Părintele Teofil spunea că un părinte duhovnicesc este unul „care are experiență și care vorbește cu autoritate”² – care îl depășește și modelează, adică cu părintele său³. A te expune de unul singur în această viață de ordin duhovnicesc înseamnă a te expune tuturor amăgirilor propriei tale voințe, astfel încât așa cum remarca de multe ori părintele Teofil, primul pas al celui care aspiră la îmbunătățirea vieții sale este acela de a-și căuta un părinte duhovnicesc. A te angaja de unul singur pe această cale înseamnă a te expune tuturor amăgirilor propriei tale voințe, astfel încât primul demers al celui care aspiră la viața monahală este acela de a-și căuta un părinte duhovnicesc, care va ști să îl îndrume, dându-și seama de originea diferitelor impulsuri din sufletul său, și care îl va învăța cum să renunțe la voia proprie.

În acest sens Kallistos Ware a evidențiat faptul că atunci când cineva „urcă pentru prima dată un munte trebuie să urmeze un traseu marcat, adică el trebuie să aibă împreună cu el drept însoțitor și călăuză pe cineva care a urcat deja acest munte și cunoaște drumul. Tocmai acesta este rolul părintelui duhovnicesc: de a fi însoțitor și călăuză”⁴. Într-un cuvânt, părintele duhovnicesc e înaintemergătorul nostru pe calea duhovnicească, adică cel care asumă ghidajul lăuntric al ucenicului în viața duhovnicească.⁵ Acest ghidaj de ordin duhovnicesc se realizează atât prin intermediul cuvântului pe care părintele spiritual îl oferă în cadrul relației de îndrumare, cât și prin modul său de viață. În acest caz părintele Teofil remarca faptul că „este bine ca cel ce învață să învețe și cu cuvântul și cu viața”⁶.

De asemenea, părintele Ioanichie Bălan, autor al unor remarcabile lucrări despre spiritualitatea românească, a evidențiat importanța părintelui duhovnicesc în tradiția ortodoxă: „Aceasta e calea tradițională de formare și creștere duhovnicească în Ortodoxie: întrebarea, sfătuirea, dialogul între duhovnic și ucenic, între bătrân și începător, între călugărul îmbunătățit și credincios. Mântuire prin întrebare, prin rugăciune și smerenie, nu prin poruncă și lege care se impun, care produc frică și alungă dragostea inimii, care forțează voința și libertatea omului”⁷.

Cu alte cuvinte, părintele duhovnicesc are un rol esențial în viața duhovnicească, tocmai pentru că obiectivul acesteia nu este ca ucenicul să ajungă să respecte un anumit număr de reguli și principii generale într-un cadru de viață dat, ci să-l facă pe acesta să se dezvolte în propria sa cale de mântuire.

² Arhimandrit Teofil Părăian, *Din ospățul credinței*, Editura Mitropolia Olteniei, Craiova, 2005, p. 281.

³ Pentru o abordare mai detaliată asupra paternității duhovnicești în spiritualitatea românească, vezi mai ales cartea lui Nicolas Stebbing, *Purtătorii Duhului. Duhovnicie și duhovnici în Ortodoxia românească de azi*, trad. de Pr. Dan Sandu, Editura Deisis, Sibiu, 2005.

⁴ K. Ware, „Paternitatea spirituală în Ortodoxie”, în I. Hausherr, *Paternitatea și îndrumarea duhovnicească în Răsăritul creștin*, ed. a II-a, trad. de M. Vladimirescu, Editura Deisis, Sibiu, 2012, p. 5.

⁵ În practica îndrumării spirituale e foarte importantă această experiență duhovnicească, fiindcă în caz contrar părintele duhovnicesc nu e altceva decât „un călăuzitor orb, căzut în rătăcire, care-i va conduce la pierzanie pe cei ce-l urmează” (cf. K. Ware, „The Spiritual Father in St. John Climacus and Saint Symeon the New Theologian” în *Studia Patristica* 18, 2, Peeters, Leuven, 1990, pp. 299-316).

⁶ Arhimandritul Teofil Părăian, *Veniți de luați bucurie. O sinteză a gândirii Părintelui Teofil în 750 de capete*, Editura Teognost, Cluj-Napoca, 2001, p. 49.

⁷ Arhim. Ioanichie Bălan, *Convorbiri duhovnicești* I, Roman, ed. II, 1993, p. 8.

În acest context trebuie să facem o scurtă precizare cu privire la cele două ipostaze ale paternității duhovnicești pe care le putem întâlni în spiritualitatea ortodoxă, și anume cea specifică ascetului (autoritatea ascetică sau harismatică), respectiv cea care aparține episcopului sau preotului (autoritatea ierarhică)⁸. La origine, autoritatea părintelui duhovnicesc se baza în primul rând pe experiența lui personală în căile sfințeniei. El a primit deplina revărsare a Duhului Sfânt în urma unei îndelungate lupte duhovnicești, astfel încât prin sfaturile sale inspirate dintr-o clarviziune harismatică, prin rugăciunea și viața sa remarcabilă, el poate forma fii duhovnicești cărora să le transmită acest Duh Sfânt. Treptat, această funcție a părintelui duhovnicesc a fost asumată și de reprezentanții ierarhiei ecleziastice (episcopul sau preotul), iar în acest caz se poate spune că autoritatea nu mai provine numai de la Duhul Sfânt, ci și de la Biserica ierarhică („succesiunea apostolică”). În orice caz, cele două tipuri de autorități, și anume cea „harismatică” (F. Neyt), respectiv cea „instituțională” (K. Ware) nu se exclud reciproc. Compatibile până la un punct, ele se pot intersecta, fiindcă orice episcop sau preot poate să-și asume la un moment dat rolul de părinte duhovnicesc.

De aceea, credem că în exercitarea autorității spirituale în cadrul Bisericii trebuie să optăm pentru o *via media* între cele două modele, clerical și ascetic, deoarece prin joncțiunea și interacțiunea lor, ele „lucrează împreună asemenea celor două aripi ale unei păsări”⁹, echilibrându-se și completându-se reciproc.

În lumina acestor considerații putem spune că scopul celui care se angajează pe această cale duhovnicească nu este acela de a ajunge să respecte, fie de un monah (autoritatea ascetică), fie de un preot sau episcop (autoritatea ierarhică) un anumit număr de reguli și principii generale, ci a de a crește în propria sa cale¹⁰.

⁸ În cadrul Bisericii se poate distinge între două tipuri de autoritate spirituală: pe de-o parte avem autoritatea eclezială (episcopii și preoții), adică „succesiunea apostolică” a ierarhiei, iar pe de altă parte avem autoritatea harismatică dată de „lanțul de aur al sfinților” (Sf. Simeon Noul Teolog), un fel de *continuum* al părinților duhovnicești. E un alt fel de a spune că prin caracterul ei harismatic, autoritatea ascetică completează indelebil caracterul instituțional al Bisericii fără să se asimileze acestuia. Despre cele două tipuri de autoritate, vezi mai ales Claudia Rapp, *Holy Bishops in Late Antiquity. The Nature of Christian Leadership in an Age of Transformation*, University of California Press, 2005, Philip Rousseau, *Ascetics, Authority, and the Church in the Age of Jerome and Cassian*, Oxford University Press, 1978 și J.W. Drijvers, J.W. Watt (eds.), *Portraits of Spiritual Authority: Religious Power in Early Christianity, Byzantium and the Christian Orient*, Leiden, Brill, 1999.

⁹ John Chrysostom, *Reîntregirea sufletului. Arta îndrumării duhovnicești*, trad. de Luminița Irina-Niculescu, Editura Sophia, București, 2006, pp. 176-177.

¹⁰ În acest context facem precizarea că nu suntem de acord cu afirmația lui A. Pleșu, care în cadrul unei conferințe susținute la Timișoara a afirmat la un moment dat ideea potrivit căruia părintele Teofil nu asumă ipostaza unui părinte duhovnicesc autentic, deoarece el recomandă la unison acel program de viață duhovnicească în cinci puncte: „1. Să mergi la biserică în zilele de duminică și sărbătoare. 2. Să începi și să termini ziua cu Dumnezeu: rugăciunea de dimineață și de seară și rugăciunea de la vremea mesei. 3. Să citești în fiecare zi două capitole din Noul Testament. 4. Să-ți păzești mintea prin rugăciunea de toată vremea: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul”. 5. Să postești, în zilele de post de peste săptămână și atunci când este rânduit de Biserică, în cele patru mari posturi de peste an” (Arhimandritul Teofil Părăian, *Pași pe calea duhovnicească. Convorbiri realizate de Părintele Sabin Vodă*, Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2010, pp. 24-25). Acest program de viață duhovnicească pe care păr. Teofil îl recomandă aproape în orice discuție reprezintă o sinteză a experienței sale duhovnicești, pe care el a vrut s-o împărtășească tuturor credincioșilor. Însă acest program se adresează acelor oameni aflați la începuturile vieții lor duhovnicești, ceea ce înseamnă că el nu este decât începutul pentru angajarea într-o viață autentică în Hristos. De abia după parcurgerea celor cinci puncte se poate spune că cineva începe să înainteze pe această cale duhovnicească, astfel încât el va avea nevoie la un moment dat să recurgă la discernământul spiritual al părintelui său duhovnicesc. În acest caz se poate vorbi de o altă trăsătură esențială a oicărui părinte duhovnicesc autentic, și anume flexibilitatea duhovnicească, o calitate pe care părintele Teofil a asumat-o în mod deplin. Această flexibilitate duhovnicească o putem regăsi în toate cărțile părintelui Teofil, însă o dovadă elocventă

În definitiv, părintele duhovnicesc nu-și impune propriile sale idei și virtuți personale, ci îl ajută pe ucenic să-și găsească vocația sa proprie exclusivă.

Așa cum a remarcat Thomas Merton un „părinte duhovnicesc nu trebuie să-i învețe pe ceilalți metoda sa proprie, nici un anumit mod de rugăciune, ci să-i ajute pe ucenicii săi să-și găsească fiecare modul său propriu... Altfel spus, el nu este decât un precursor al lui Dumnezeu și, de aceea, trebuie să călăuzească sufletele pe calea lui Dumnezeu, nu pe a sa proprie”.¹¹

Din această perspectivă putem spune că decisivă în practica paternității duhovnicești e abilitatea părintelui de a se raporta în mod diferențiat la persoana celui care îl interpelează.

Cu alte cuvinte, un părinte duhovnicesc nu trebuie să fie un transmițător obiectiv de învățură creștină, ci el trebuie să se raporteze diferit la fiecare ucenic care îl interpelează într-o problemă sau alta. E un alt fel de a spune că aceeași întrebare formulată de oameni diferiți pretinde răspunsuri diferite, ceea ce înseamnă că libertatea și flexibilitatea părintelui spiritual sunt nelimitate. Se spunea despre păr. Teofil că era „îngăduitor și flexibil – elastic, zicea părintele – , chiar dacă cu sine era foarte exigent. A fost un duhovnic cu inimă de părinte, cu inimă de frate și cu inimă de prieten”.¹²

Din partea duhovnicului se așteaptă o bună cunoaștere a sufletului celui care îl caută pentru sfat și îndrumare, ceea ce înseamnă că un bun duhovnic e cel care are darul de a vedea dincolo de suprafața aparentă a vieții credinciosului. Părintele Teofil insistă asupra acestui *topos* în viața duhovnicească atunci când spune că părintele duhovnicesc, în virtutea unei experiențe remarcabile, el vede ce anume se întâmplă cu adevărat în sufletul ucenicului: „Pentru ca cineva să fie un bun duhovnic, trebuie mai întâi să aibă har de la Dumnezeu și să vadă prin Duhul Sfânt pentru a cunoaște limpede situația celor care vin la el pentru îndrumare. Nu e de ajuns să spovedești. Trebuie să intuiești ce anume se întâmplă în sufletul omului. Acest fapt se întâlnește rar”.¹³

Acesta e harul discernământului spiritual, care e un dar de la Dumnezeu astfel încât el nu poate fi dobândit prin studiu sau asimilare teoretică. Discernământul sau deosebirea duhurilor (*diakrisis*), o virtute deosebit de apreciată în practica îndrumării spirituale, trebuie practică și de creștinii zilelor noastre, astfel încât adevăratul sens al autorității spirituale și povățuirii duhovnicești să poată fi descoperit în profunzimile sale¹⁴. Într-un cuvânt, un autentic părinte duhovnicesc trebuie să fie un „fin cunoscător al inimilor” (avva Isaia Pustnicul), sau după cum spunea Părintele Teofil „un duhovnic adevărat trebuie să fie neaparat și văzător cu duhul”.¹⁵

---

a acestui dar cu care era înzestrat monahul de la Sâmbăta o găsim în scrisorile sale personale. Vezi în acest sens, Arhimandritul Teofil, *Cuvinte lămuritoare. Articole și scrisori*, Editura Teognost, Cluj-Napoca, 2002.

¹¹ Thomas Merton, *Spiritual Direction and Meditation*, Collegeville, 1960, p. 12.

¹² Păr. Teofil Părăian, *Pași pe calea duhovnicească. Convorbiri realizate de părintele Sabin Vodă*, Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2010, p. 11.

¹³ Apud N. Stebbing, *Purtătorii Duhului*, ed. cit., p. 137.

¹⁴ Despre importanța discernământului în practica îndrumării spirituale, vezi Antony D. Rich, *Discernment in the Desert Fathers: Diakrisis in the Life and Thought of Early Egyptian Monasticism*, Paternoster Press, 2015.

¹⁵ Arhimandritul Teofil Părăian, *Veniți de luați bucurie. O sinteză a gândirii Părintelui Teofil în 750 de capete*, ed. cit., p. 49.

Mai mult decât atât se poate spune că în spiritualitatea ortodoxă cineva își poate asuma această funcție de îndrumare spirituală doar în măsura în care el a dobândit, în urma unei îndelungi experiențe duhovnicești, această harismă a discernământului spiritual.

În această ambianță a experienței duhovnicești a situat părintele Teofil practica îndrumării spirituale, deoarece orice părinte duhovnicesc se definește, în esență, ca un om duhovnicesc (*anthropos pneumatikos*), adică un om care prin îndelunga sa experiență în viața ascetică a deprins o înțelepciune harismatică.

Cu alte cuvinte, în spiritualitatea ortodoxă părintele duhovnicesc asumă ipostaza unui „purtător-de-Duh” (*pneumatophoros*), fiindcă el este „un om al duhului, care poartă în sine pe Duhul Sfânt și cu ajutorul lui se luptă pentru salvarea și mântuirea fiilor săi duhovnicești”¹⁶.

Acest fapt transpare cu pregnanță din viața monahului de la Sâmbata, și anume că învățătura pe care o transmite orice părinte spiritual autentic nu se face ex cathedra, așa cum face de pildă un maestru spiritual sau un învățător, ci, pur și simplu, prin modul său de viață. În acest caz în cadrul relației de îndrumare spirituală nu e valabil decât exemplul, experiența nemijlocită, altfel spus, nu discursul sau gesticulația, ci prezența pur și simplu a părintelui e ceea ce contează cu adevărat.

Ca o primă concluzie putem spune că un adevărat părinte duhovnicesc nu transmite ucenicului său o învățătură, cât mai ales o relație personală în cadrul căreia cei doi cresc și se dezvoltă împreună.

Părintele Teofil Părăian – un „bătrân-frumos” (*kalogeros*)

Fiecare om resimte la un moment dat în viața sa nevoia de a face un bilanț al existenței sale. Un astfel de bilanț, făcut de cele mai multe ori, din păcate, spre sfârșitul vieții, constă în a reuni gândurile, experiențele și reflecțiile unui om cu scopul de a evidenția linia directoare, norma după care s-a ghidat în viața sa. Spun din păcate pentru că la vârsta senectuții omul, așa cum a remarcat de multe ori părintele Teofil Părăian, nu mai poate schimba mare lucru din viața sa, deoarece la bătrânețe „omul a devenit”, și deci „el nu mai devine”, bătrânețea fiind prin excelență „rezumatul vieții”.¹⁷ Acesta e motivul pentru care pâr. Teofil spunea adeseori că bătrânii nu se aseamănă între ei, deoarece fiecare și-a trăit viața în conformitate cu ceea ce au gândit și au simțit: „Cred că ați băgat de seamă și dacă n-ați băgat de seamă sigur vă dați seama acum că cei mai distanți oameni sunt oamenii bătrâni, adică-s depărtați unii de alții. La tinerețe, copiii se joacă unii cu alții, sunt apropiați unii de alții, li-i drag unii de alții, în general vorbesc. La bătrânețe sunt distanțările cele mari, bineînțeles dacă oamenii n-au trăit așa cum a vrut Dumnezeu să trăiască”.¹⁸

De cele mai multe ori atunci când ne raportăm la îmbătrânire ne întoarcem la biologie sau genetică, dar pentru a înțelege procesul îmbătrânirii avem nevoie de ceva mult mai mult decât o fiziologie geriatrică. Trupul nu e doar biologie, ci doar o modalitate de a-l descrie. Îmbătrânirea este mediată de parcursul care vorbește despre ea, iar, în acest sens,

¹⁶ Arh. Ioanichie Bălan, *Convorbiri duhovnicești* I, ed. cit., p. 13.

¹⁷ Părintele Teofil Părăian, *Gândiți frumos. Cuvântări la ocazii speciale*, Editura Teognost, Cluj-Napoca, 2006, p. 136.

¹⁸ Arhimandritul Teofil Părăian, *Veniți de luați bucurie. O sinteză a gândirii Părintelui Teofil în 750 de capete*, ed. cit., p. 18.

biologia își spune povestea ei despre îmbătrânire, psihologia la fel, iar teologia își are propria sa versiune¹⁹.

Cum evoluăm interior după o anumită vârstă? Ce pierdem și ce câștigăm? De ce e atât de greu să îmbătrânești frumos? Și de ce sunt atât de rari vârstnicii care lasă impresia unei venerabile ținute interioare?

La aceste întrebări legate de psihologia fenomenului de îmbătrânire se poate răspunde în funcție de perspectiva cu care ne raportăm la viață: “La vârsta bătrâneților aduni toată viața pe care ai trăit-o. În acest caz sunt și bătrânețe chinuite, sunt și bătrânețe greu de dus. De ce nu se aseamănă bătrânii cum se aseamănă tinerii unii cu alții. Pentru că fiecare și-a trăit viața într-un anumit fel și și-a adunat în el viața lui pe care a trăit-o cu familia lui, cu rosturile lui, cu profesiunea lui, cu toate câte au fost și-a trăit-o și viața s-a adăugat la ceea ce este omul. De aceea, Biserica ne spune cum se ajunge de la tinerețe cinstite la bătrânețe fericite: cu inimă curată, păzind poruncile Tale. Unii au păzit poruncile lui Dumnezeu, alții nu au păzit poruncile lui Dumnezeu și acum fiecare dintre noi culegem viața noastră în bătrânețea noastră”.²⁰

Astfel, dacă biologia asociază îmbătrânirea cu declinul, decrepitudinea și senilitatea, teologia vede în vârsta senectuții apogeul împlinirii umane pe acest pământ. Bătrânețea ar trebui să reprezinte stadiul cel mai înalt de auto-realizare lăuntrică, mai exact acea perioadă în care tot ceea ce a precedat-o se arată într-un mod desăvârșit. În acest caz ea nu ar trebui să fie un declin inevitabil, adică o împușcare care să anuleze tot ceea ce a fost înainte, ci o împlinire²¹.

Astăzi, din păcate, sunt foarte puțini bătrâni care, privind în urmă, pot gusta din satisfacția pe care le-o poate da contemplarea drumului parcurs. Aceasta este varianta dramatică a bătrâneții, și anume cea în care oamenii se lamentează și colecționează regrete, este varianta în care bătrânețea este o sumă de vicii, necazuri și neputințe. Într-un cuvânt, avem de a face aici cu varianta tristă în care bătrânețea este percepută ca o ramolire, și nu atât ca o înțelepciune.

Însă, și aceasta este ideea pe care vrem s-o accentuăm în încheiere, se referă la faptul că vârsta bătrâneții nu e prin definiție nici tristă și nici urâtă, ci mai curând impunătoare și frumoasă. Iar dacă nu mai putem asocia bătrânețea cu frumosul, se datorează faptului că nu o mai privim decât prin ochii fiziologiei. Acest lucru îl remarcă Părintele Teofil atunci când spune că bătrânul nu este „omul acela care nu mai face nimic, că a ajuns la inactivitate pentru că-i bătrân și deci a încheiat socotelile cu lumea aceasta. Nu! Mă gândesc la bătrânul acela care face tot ce poate, care aduce experiența lui de o viață, concluziile lui de o viață, în fața lui Dumnezeu și a oamenilor”.²²

Așa cum am văzut mai sus Biserica ne spune cum anume se ajunge la o bătrânețe fericită și luminoasă: „cu inimă curată, păzind poruncile Domnului”. Urmărind și cultivând de-a lungul vieții acest reper duhovnicesc putem spune că îmbătrânirea nu ar trebui percepută ca un proces degenerativ, ci mai ales ca unul regenerativ.

¹⁹ Despre semnificația bătrâneții din perspectivă duhovnicească, vezi Joel A. Ajayi, *A Biblical Theology of Gerassapience*, Peter Lang, New York, 2010; J. Gordon Harris, *Biblical Perspectives on Aging: God and Elderly*, Fortress Press, Philadelphia, 1987; S. Hauerwas, C.B. Stoneking, K.G. Meador, D. Cloutier (eds.), *Growing Old in Christ*, Grand Rapids, Michigan, 2003.

²⁰ Părintele Teofil Părăian, *Gândiți frumos. Cuvântări la ocazii speciale*, ed. cit., p. 140.

²¹ Cicero (106-43 î.H) a scris la 62 de ani un text despre bătrânețe în care el afirmă că ea nu ar trebui privită ca *odiosa*, ci mai curând ca o binecuvântare. Dacă din perspectivă biologică bătrânețea reprezintă o amplă degradare somatică și psihică, din punct de vedere spiritual bătrânețea e un amestec subtil de înțelepciune, autoritate și virtute (cf. Cicero, *De senectute*).

²² Arhimandritul Teofil Părăian, *Veniți de luați bucurie*, ed. cit., p. 33.

Astfel, stă în puterea noastră ca la bătrânețe să avem un chip schimonosit sau, dimpotrivă, un chip luminos. Păr. Teofil spunea adeseori că “te spune fața cum ți-e viața”, ceea ce înseamnă că de la o anumită vârstă devenim responsabili de felul cum arătăm. Așa cum a remarcat părintele Teofil „bătrânețea poate să vină nu numai la bătrânețe, ci și la tinerețe”²³, deoarece poți fi „bătrân înainte de bătrânețe”.

Referindu-se la călugărul adevărat, duhovnicul de la Sâmbata afirma faptul că „fie că este la tinerețe, fie că este la bătrânețe, monahul trebuie să aibă o frumusețe sufletească, întrun cuvânt el trebuie să fie un <bătrân frumos>”²⁴.

Înțelegem prin urmare faptul că îmbătrânirea autentică este decuplată de ideea ramolirii și a decrepitudinii, ea restabilind o idee mai veche, și anume cea a legăturii dintre frumusețe și bătrânețe (gr. *kalos-geros*). Bătrânețea, asemenea oricărei “învechiri” („vinul vechi”, „manuscrisele vechi” sau „prieteni vechi”) reprezintă ceva prețios, și anume o vârstă a înțelepciunii și a luminii, a experienței și a prestigiului. Toate aceste trăsături ar trebui să le regăsim în viața oricărui monah autentic, deoarece însuși semnificația etimologică a acestui cuvânt (gr. *kalos* – „frumos” și *geron* – „bătrân”) trimite la această asocieră. Orice monah care își asumă funcția paternității spirituale este un om care și-a însușit în profunzime viața duhovnicească, astfel încât prin felul său de a fi el emană un duh de rugăciune, răspândind în jurul său încredere, bunătate și blândețe.

Și, într-adevăr, toate aceste trăsături ale înțelepciunii și luminii, bucuriei și bunătății se puteau citi pe fața Părintelui Teofil, un „bătrân frumos, cu plete albe, care aducea mereu <aer proaspăt> de pe <înălțimile duhovnicești> de la Sâmbăta de Sus”²⁵.

Bibliografie

- Arhim. Bălan, Ioanichie. 1993. *Convorbiri duhovnicești* I, Roman, ed. II.
- Chryssavgis, John. 2006. *Reîntregirea sufletului. Arta îndrumării duhovnicești*. Traducere de Luminița Irina-Niculescu, București: Sophia.
- Filoramo, Giovanni. 2007. *Foundations of Power and Conflicts of Authority in Late-Antique Monasticism*, *Orientalia Lovaniensia Analecta*, 157.
- Hausherr, Ireneec. 2012. *Paternitatea și îndrumarea duhovnicească în Răsăritul creștin*. Traducere de M. Vladimirescu, Sibiu: Deisis.
- Merton, Thomas. 1960. *Spiritual Direction and Meditation*, Collegeville.
- Rich, Antony. 2015. *Discernment in the Desert Fathers: Diakrisis in the Life and Thought of Early Egyptian Monasticism*, Paternoster Press.
- Stebbing, Nicolas. 2005. *Purtătorii Duhului. Duhovnicie și duhovnici în Ortodoxia românească de azi*. Traducere de Pr. Dan Sandu, Sibiu: Deisis.
- Arhimandritul Părăian, Teofil. 2010. *Pași pe calea duhovnicească. Convorbiri realizate de Părintele Sabin Vodă*, Alba-Iulia: Reîntregirea.
- Părintele Părăian, Teofil. 2006. *Gândiți frumos. Cuvântări la ocazii speciale*, Cluj-Napoca: Teognost.
- Arhimandrit Părăian, Teofil. 2005. *Din ospățul credinței*, Craiova: Mitropolia Olteniei.
- Arhimandritul Teofil, 2002. *Cuvinte lămuritoare. Articole și scrisori*, Cluj-Napoca: Teognost.
- Arhimandritul Părăian, Teofil. 2001. *Veniți de luați bucurie. O sinteză a gândirii Părintelui Teofil în 750 de capete*, Cluj-Napoca: Teognost.

²³ *Ibidem*, p. 33.

²⁴ *Ibidem*, p. 32.

²⁵ Părintele Sabin Vodă, *Pași pe calea duhovnicească*, ed. cit., p. 6.